

Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία

Τόμ. 17, Αρ. 1 (2021)

Η εξ Αποστάσεως Σχολική Εκπαίδευση την περίοδο του COVID19

Volume 17

ISSN 1791-9312

Number 1

2021

Open Education

The Journal for Open and Distance Education
and Educational Technology

Ειδικό Τεύχος - Αφιέρωμα

*Η εξ Αποστάσεως Σχολική εκπαίδευση
την περίοδο του Covid - 19*

A periodical electronic publication of the
Scientific Association: Hellenic Network
of Open and Distance Education

Δημιουργία ταινίας μικρού μήκους, το σχολείο αλλιώς...

Ζαφειρούλα Αλεξανδρος Παπαδοπούλου, Νικόλαος Μπακόπουλος, Ευαγγελος Πριγκιπακης

doi: [10.12681/jode.23232](https://doi.org/10.12681/jode.23232)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Δημιουργία ταινίας μικρού μήκους, το σχολείο αλλιώς...

Making a short film, a different school...

Ζαφειρούλα Παπαδοπούλου

Υπουργείο Παιδείας κ Θρησκευμάτων
papadopoulou_zafi@yahoo.com

Νικόλαος Μπακόπουλος

Υπουργείο Παιδείας κ Θρησκευμάτων
nmpako@sch.gr
<http://orcid.org/0000-0003-1854-6223>

Ευάγγελος Πριγκιπάκης

Υπουργείο Παιδείας κ Θρησκευμάτων
prigipakis@sch.gr

Summary

Litterature review

During the first years of the 21st century, we are experiencing a special social situation where the forms of communication are expanding and new codes are created through multimedia and internet. According to Philpot et al. (2005) the applications of multimedia can activate students' motivation for learning and often lead to a better understanding of the subjects studied. Today's children handle these new forms of communication more skillfully than adults. At the same time, information, images and videos flood the brains of minors who are deprived of evaluating means. As a result, the development of critical visual literacy is necessary for students, so as to develop resistance and not be manipulated, discriminated, questioned and have the necessary skills to gain access to new forms of work, to be able to express their opinion, to negotiate and to critically view the conditions of their work (Pappa & Mouka, 2015).

According to Poulou et al (2017), the moving image from pre-school age, has a strong presence in the life of a child, so its inclusion in the educational process can only have positive consequences. Primarily, at the cognitive level but also at the aesthetic, emotional and communicative level. The image is one of the many teaching tools that a teacher has and the systematic cultivation of students' visual literacy, is necessary as its role, in recent years, ceases to be decorative. The written text, according to Pappas & Moukas, (2015) is "imposed" on the reader, while the image can have multiple readings. So the teacher's goal should be to develop exploration and cultivate the senses through guidance. Guidance that will be accomplished through questions, analysis, comparison, confrontation and synthesis of the elements observed in the image. In this way the student is "equipped" with powerful tools that will activate sensory learning, help develop the imagination and increase critical thinking towards the image. An ability absolutely necessary in today's society.

An area where the image is omnipotent is cinema and television. Especially when it comes to television, its role in children's lives still remains a catalyst. The adjective "still" is used for television, as in recent years websites such as YouTube and social media such as Instagram have replaced television in the preferences of children. Nevertheless, television remains for children a distraction that impresses and captivates them to such an extent that they become passive receivers of images.

Thus, in contrast to television, according to Pouliou et al (2017), cinema comes to function as an antidote and a "cure", as it seeks thinking citizens and not "customers". The cinematic image is at the same time knowledge and experience of the events that are projected and for this reason it can compete - and often displace - other typical forms of education (Pleios, 2005). So, the teacher's goal should be to cultivate film education in the student through the "classic" educational tools at his disposal. According to Andriopoulou (2010, p.15) when 'cultural administrators' such as teachers, use cinema properly, then it can function as a good content provider and can shape minors with critical thinking, social intelligence and better perception of reality. In conclusion, it could be said that through the education of students in this complex artistic communication medium, the cognitive reception and critical analysis of the content can be achieved as the viewers become active and autonomous users of the media.

The teachers who carried out this program aimed at the creative approach. But in order for the students involved to master the creative approach, it was preceded by the critical and the cultural approach, terms mentioned by Bazalgette (2010). According to the researcher, today's children, as "natives" of the digital world, surpass in media knowledge their parents, teachers and professors, in short the "immigrants" of the digital world. Therefore, what students need is to be given the opportunities to express themselves through these Media. If this is done without the presence-support of an adult then it is possible that the process and the result of the creation will not improve but worsen their role as creators. For these reasons, Bazalgette (2010) proposes the theory of three C (3Cs). This theory has three structural axes: the Critical approach which contributes to the cultivation of critical skills through; the Cultural approach which concerns the familiarization and utilization of the cultural heritage of the world cinema through the learning of the cinematic language and the Creative approach in which we observe the most entertaining aspect of film education in school, as it is the moment when cinema is no longer analyzed but a completely new product is created.

A short film (SF) is defined as a film with a duration of less than 30 minutes (Kalampakas & Kyriakoulakos, 2015, p. 20). As Spyros & Sofos support (2017, p. 245), SF can be likened to a poem or a short story, which are characterized by linguistic economy and articulation different from a novel. Finally, the creation of a SF is based on the principles of teamwork, as from the beginning to the end, the students are the main operators of the program, leaving to the teacher the role of director of the final project as Pouliou & Lympoudis call him (2013, p. 4).

Methodology

The participants in the program were 3 High School teachers (the authors of the article) and 16 students (10 girls, 6 boys). As far as the technical means are concerned, the preparation of the film took place in the classroom using computers and the

blackboard. A camera was used for the shooting and a mobile phone for some parallel shooting. Camtasia software was used to edit the film (which was conducted by the student Hermes Efthymiou Mouzouras under the supervision of the teachers). Regarding the tools and the techniques used for conducting this quality research, dialogue and focus groups were used. Also the observation was a helpful technique since it allowed the teachers to observe the team members directly and to record their reactions, their behaviors as well as events that took place during the program. Finally, the process analysis technique was useful as it aimed to identify and capture the sequential or complementary actions.

Analysis

The process of making the short film lasted 22 weeks and was a creative, original and extremely enjoyable process. The procedures as well as the objectives and results chronologically were as follows:

Week	Objectives	Results
1st to 3rd	Theoretical approach of the "film". Introduction of a categorization of films. Evaluation of the various types of films.	Historical background. Clarification of the types of films. Search for social and cultural associations in the different types of films.
4th & 5th	Study of the creation of a SF Creation of an initial plan.	Classification of the tasks. Assignment of the tasks to all involved according to their interests, desires and skills.
6th to 8th	Creation of the script.	Search for topics that concern the students through brainstorming technique, group discussion, and teamwork. Presentation of the ideas for the themes of the film and selection by the whole team for the final theme.
9th & 10th	Writing of the script.	Discussion about the functions of a film (statutory, information, intention, intertextuality, acceptability) according to Korkovelos (2008). Selection of the final script which concerns bullying and is entitled "Nick's mystery"
11th to 13th	Casting of the roles. Creation of the shooting schedule	Reading and casting of the roles Creation of a schedule. Preparation of costumes.
14th to 19th	Shooting of the scenes	Shooting of the scenes under the guidance and feedback of the teachers in order to better perform and embody the roles of the "little" actors.

20th & 21st	Editing the film	Presentation and explanation of video editing by the computer science teacher to the students. Editing of the film.
22nd	Projection and diffusion of the film out of the school.	Discussion of the different stages. Critical self-evaluation and feedback. Presentation to the school and to the general public by participating in film competitions.

Discussion

Benefits for the students as individuals.

By observing other SFs before the creation of their own film, sensory learning was activated and the students' critical thinking was strengthened. Their creativity and imagination were cultivated and they acquired the ability to understand the reality of life in new ways. During the writing of the script, they acquired or applied already existing skills in relation to the use of the Greek language, but also practiced the use of condensed speech and linguistic economy as presented by Spyrou & Sofos (2017). Another aspect is the discovery of talents and new skills – not only as actors but also as costume or set designers, editors, make-up artists. Last but not least, they learned to read behind the lines, to identify hidden messages so that they understand in addition to the "explicit" assumptions, the implicit ideological conventions that are hidden in movies (Korkovelou, 2008).

Benefits for the students as social beings

The students experienced unusual emotions, which led to the development of empathy and understanding of different behaviors. For example, the student who played the role of the bully accepted a counter-role since he was a victim of bullying some years ago. With the help of the team and his desire to try it, in the end, the result was impressive. In addition, shy students overcame the fear of public exposure. A film helps much more than a theatrical play, since the "actor" knows that he can shoot a scene many times. During the conception of the idea that would be the basis of the script, the students expressed themselves freely. Another benefit of creating a SF was understanding the importance of using both verbal and non-verbal means. The "actors" were asked to practice facial expressions, gestures in front of a mirror, thus practicing the emotions that should be seen in front of the camera. After the completion of the film and during the period of its diffusion to the public the students were asked to manage the positive but mainly the negative comments. Mistakes, when we learn something new, are inevitable and even helpful because they show where we need to focus our attention to. But students do not perceive mistakes as a valuable tool that will lead them to learning, but as something that causes shame. This is because they think emotionally. So, during the feedback and the evaluation, the teachers explained to them that even if they do not do something so well, making a mistake is completely normal and what counts is the effort, the involvement and the participation. Finally, the most striking result was the socialization of students, especially those who would be described as "weak" or difficult to adapt to school. Creating a film requires various

stages of design and work where the students collaborated extremely well. During the program, some team strengthening games were held which had excellent results.

Benefits for the teachers

The bonds between teachers and students were strengthened. Relationships were established between the students but also an intimacy with the teachers, thus making the school not only a place of learning but also a safe place to express themselves and create freely. In addition a SF is a powerful tool in the hands of a teacher as it is a way of teaching, entertaining and informing. Students tend to acquire knowledge related to the subject of the film. Therefore, the teacher can motivate students to think and be informed on any subject related to their specialty, through the creation of a film.

Περίληψη

Αυτή η έρευνα αφορά σε ένα Πρόγραμμα Αγωγής Υγείας, την δημιουργία μίας ταινίας μικρού μήκους, το οποίο πραγματοποιήθηκε στο Πειραματικό Γυμνάσιο Πατρών από την κινηματογραφική ομάδα του σχολείου, την σχολική χρονιά 2017-2018. Η ομάδα αποτελούταν από 16 μαθητές και 3 καθηγητές, τους συγγραφείς του άρθρου. Η δημιουργία της ταινίας είχε διάρκεια συνολικά 22 εβδομάδες. Για την ανάλυση των αποτελεσμάτων ενός τέτοιου προγράμματος χρησιμοποιήθηκαν τεχνικές ποιοτικής έρευνας όπως οι ομάδες διαλόγου και η παρατήρηση. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων έδειξε ότι η δημιουργία μιας ταινίας μικρού μήκους ενέχει οφέλη για τον μαθητή σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο αλλά και για τους καθηγητές.

Λέξεις-κλειδιά

Ταινία μικρού μήκους, εικόνα, κινηματογράφος, ομαδοσυνεργατικότητα.

Εισαγωγή

Κατά τα πρώτα χρόνια του 21^{ου} αιώνα, βιώνουμε μια ιδιαίτερη κοινωνική κατάσταση κατά την οποία οι μορφές επικοινωνίας διευρύνονται και δημιουργούν νέους κώδικες μέσω των πολυμέσων και του διαδικτύου. Τα σημερινά παιδιά χειρίζονται με περισσότερη δεξιότητα αυτές τις νέες μορφές επικοινωνίας συγκριτικά με τους ενήλικες. Ταυτόχρονα, οι πληροφορίες, εικόνες και βίντεο πλημμυρίζουν τους εγκεφάλους των ανηλίκων ασταμάτητα, χωρίς να είναι πάντα σε θέση να τα φιλτράρουν και να τα αξιολογήσουν. Σύμφωνα με τους Philpot et al. (2005) οι ειδικές εφαρμογές των πολυμέσων μπορούν να ενεργοποιούν τα κίνητρα των μαθητών για μάθηση και συχνά οδηγούν σε καλύτερη κατανόηση των μελετώμενων θεμάτων. Παράλληλα οι Σπηλιωτοπούλου et al. (2010) αναφέρουν ότι στη σημερινή εποχή ένα μεγάλο μέρος της πληροφορίας διαχέεται μέσα από εικόνες, οι οποίες είναι νοητικά προκλητικές για την προσοχή των μαθητών και η πολυτροπικότητα στα διδακτικά υλικά φαίνεται να αποτελεί μια αναπόφευκτη αναγκαιότητα, αφού εκτός των άλλων, τέτοιου είδους υλικά οδηγούν σε καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα και ικανοποίηση. Από την άλλη μεριά σήμερα είναι διαθέσιμα ελεύθερα υλικά, φωτογραφίες, βίντεο, λογισμικά, πολλά από τα οποία μπορούν εύκολα να προσαρμοστούν και να οδηγήσουν στη δημιουργία ελκυστικότερων διδακτικών περιβαλλόντων. Οι Παππά & Μούκα (2015) συμφωνούν σχετικά με την

πολυτροπικότητα των σύγχρονων εγχειριδίων για αυτό και θεωρεί επιτακτική την ανάγκη επιστράτευσης όλων των δυνατών μέσων διδασκαλίας προκειμένου να καλλιεργηθεί σωστά ο εγγραμμισμός της εικόνας στους μαθητές. Καθώς όμως, όπως αναφέρει, η εικόνα ως εργαλείο μάθησης δεν είναι ούτε αθώα ούτε απολύτως ανώδυνη, η ανάπτυξη του κριτικού σχολικού εγγραμμισμού της εικόνας είναι απαραίτητη ώστε οι μαθητές να αναπτύξουν αντιστάσεις και να μην χειραγωγούνται, να διακρίνουν, να αμφισβητούν και να έχουν τις απαραίτητες δεξιότητες για να αποκτήσουν πρόσβαση στις νέες μορφές εργασίας, να μπορούν να λένε τη γνώμη τους, να διαπραγματεύονται και να βλέπουν κριτικά τις συνθήκες της εργασίας τους (Παππά & Μούκα, 2015).

Η δύναμη της εικόνας

Σύμφωνα με τους Πούλιο et al (2017), η κινούμενη εικόνα από την προσχολική ήδη ηλικία, έχει ισχυρή παρουσία στην ζωή ενός παιδιού, επομένως η ένταξή της στην εκπαιδευτική διαδικασία μόνο θετικές συνέπειες μπορεί να έχει. Πρωτίστως στο γνωστικό επίπεδο αλλά και σε αισθητικό, συναισθηματικό και επικοινωνιακό επίπεδο. Η εικόνα είναι ένα από τα πολλά μέσα διδασκαλίας που διαθέτει στην εποχή μας ένας εκπαιδευτικός και όπως αναφέρθηκε η συστηματική καλλιέργεια του εγγραμμισμού των μαθητών σε αυτήν, είναι απαραίτητη καθώς ο ρόλος της, τα τελευταία χρόνια, παύει να είναι διακοσμητικός. Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της εικόνας είναι ότι από μόνη της καθιστά ένα κείμενο το οποίο έχει διάφορες αναγνώσεις. Το γραπτό κείμενο, σύμφωνα με τους Παππά & Μούκα, (2015) «επιβάλλεται» στον αναγνώστη, ενώ η φωτογραφία μπορεί να έχει πολλαπλές αναγνώσεις. Ο στόχος λοιπόν του καθηγητή θα πρέπει να είναι η ανάπτυξη της διευρευνητικότητας και η καλλιέργεια των αισθήσεων μέσω της καθοδήγησης που θα δώσει στους μαθητές του. Καθοδήγηση που θα γίνει μέσα από ερωτήματα, ανάλυση, σύγκριση, αντιπαράθεση και σύνθεση των στοιχείων που παρατηρούν στην εικόνα. Για παράδειγμα, ο καθηγητής θέτοντας τις κατάλληλες ερωτήσεις, μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές να διαπιστώσουν αν οι ερμηνείες που είχαν δώσει εξαρχής ήταν σωστές. Με αυτό τον τρόπο ο μαθητής «εξοπλίζεται» με δυνατά εργαλεία που θα ενεργοποιήσουν την αισθητηριακή μάθηση, θα βοηθήσουν στην ανάπτυξη της φαντασίας τους και θα αυξήσουν την κριτική τους σκέψη απέναντι στην εικόνα. Μία ικανότητα απολύτως απαραίτητη στη σημερινή κοινωνία.

Κινηματογράφος και εκπαίδευση

Ένας χώρος, όπου η εικόνα είναι παντοδύναμη, είναι ο κινηματογράφος και η τηλεόραση. Ειδικότερα σε ότι αφορά την τηλεόραση, ο ρόλος της στη ζωή των παιδιών ακόμα παραμένει καταλυτικός. Χρησιμοποιείται για την τηλεόραση το επίρρημα “ακόμα”, καθώς τα τελευταία χρόνια ιστοσελίδες όπως το YouTube και μέσα κοινωνικής δικτύωσης όπως το Instagram τα οποία έχουν λογαριασμούς με εκατομμύρια ακολούθους (followers) έχουν αντικαταστήσει την τηλεόραση στις προτιμήσεις των παιδιών. Παρά ταύτα, η τηλεόραση παραμένει για τα παιδιά μια ασχολία που τα εντυπωσιάζει και τα καθηλώνει, ώστε να ελλοχεύει ο κίνδυνος, ήδη από τις μικρές ηλικίες, να απορροφούνται εντελώς και να αιχμαλωτίζονται για μεγάλα χρονικά διαστήματα μπροστά στη μικρή οθόνη. Παιδιά μάλιστα, τα οποία χαρακτηρίζονται ως αεικίνητα και “ζωηρά”, όταν βρεθούν απέναντι από κινούμενα

σχέδια ακόμα και από διαφημίσεις, μετατρέπονται σε ακίνητους παθητικούς δέκτες των εικόνων.

Έτσι, σε αντίθεση με την τηλεόραση που στοχεύει, σύμφωνα με τους Πούλιο et al (2017), στη δημιουργία τυποποιημένων και εξαρτημένων θεατών, ο κινηματογράφος έρχεται να λειτουργήσει σαν αντίδοτο και «θεραπεία», καθώς αναζητά πολίτες και όχι «πελάτες». Το θετικό, παρόλα αυτά, στοιχείο της τηλεόρασης είναι ότι ευνοεί την καλλιέργεια της κινηματογραφικής παιδείας. Κατά την Ανδριοπούλου (2010) αυτή η εξοικείωση που έχουν ήδη τα παιδιά με το μέσο της τηλεόρασης, το οποίο χρησιμοποιεί οπτικοακουστικούς κώδικες παρόμοιους με εκείνους του κινηματογράφου, βοηθάει εξαιρετικά την χρήση του κινηματογράφου στην εκπαίδευση. Η πρώτη επαφή που γίνεται με τη «μικρή οθόνη» προλειαίνει το έδαφος για την κριτική επεξεργασία και πρόσληψη του μέσου του κινηματογράφου. Επιπροσθέτως, κατά την ίδια ερευνήτρια, “η κινηματογραφική παιδεία προχωρά ακόμη ένα βήμα πιο πέρα από τη γραμμική ταύτιση με τα οπτικοακουστικά προϊόντα της τηλεόρασης [...] αφού δύναται να διευρύνει τους γνωστικούς ορίζοντες των παιδιών για το κοινωνικό γίνεσθαι, μέσα από την επαφή με πιο επιλεκτικά κινηματογραφικά προϊόντα και είδη (πχ. ντοκιμαντέρ, εικόνες από μακρινούς, ανεξερεύνητους πολιτισμούς) με προοπτικές για μια εναλλακτική πολιτιστική εμπειρία” (Ανδριοπούλου, 2010, σ.17).

Η κινηματογραφική εικόνα είναι ταυτόχρονα γνώση αλλά και βίωση των γεγονότων που προβάλλονται και γι’ αυτό μπορεί να συναγωνιστεί –και συχνά να εκτοπίσει– άλλες τυπικές μορφές εκπαίδευσης (Πλειός, 2005). Ο εκπαιδευτικός, επομένως, στόχος του καθηγητή θα πρέπει να είναι η καλλιέργεια της κινηματογραφικής παιδείας στον μαθητή μέσα από τα «κλασικά» εκπαιδευτικά εργαλεία που διαθέτει. Επιδίωξη όμως της εκπαίδευσης είναι η συμπίεση των κλασικών εκπαιδευτικών εργαλείων με την τεχνολογία του κινηματογράφου. Σύμφωνα με την Ανδριοπούλου (2010, σ.15) όταν οι 'πολιτιστικοί διαχειριστές' όπως είναι οι εκπαιδευτικοί, χρησιμοποιήσουν σωστά τον κινηματογράφο τότε αυτός μπορεί να λειτουργήσει σαν ένας καλός παροχέας περιεχομένου και μπορεί να διαμορφώσει ανηλίκους με κριτική σκέψη, με κοινωνική νοημοσύνη και καλύτερη αντίληψη της πραγματικότητας. Τέλος, προωθείται με τον κινηματογράφο και η διαθεματικότητα καθώς μέσα από τον κινηματογράφο εκτός από τις άλλες τέχνες που είναι παρούσες μέσα σε μία ταινία (μουσική, χορός, αρχιτεκτονική κ.ά.), οι μαθητές μπορούν να προσεγγίσουν θέματα ιστορίας, γεωγραφίας, θρησκείας κ.α.

Συμπερασματικά θα μπορούσε να ειπωθεί ότι μέσα από την εκπαίδευση των μαθητών σε αυτό το σύνθετο καλλιτεχνικά επικοινωνιακό μέσο, μπορεί να επιτευχθεί η γνωστική πρόσληψη και κριτική ανάλυση του περιεχομένου και έπεται η δημιουργία περιεχομένου καθώς οι θεατές μετατρέπονται σε ενεργούς και αυτόνομους χρήστες των μέσων.

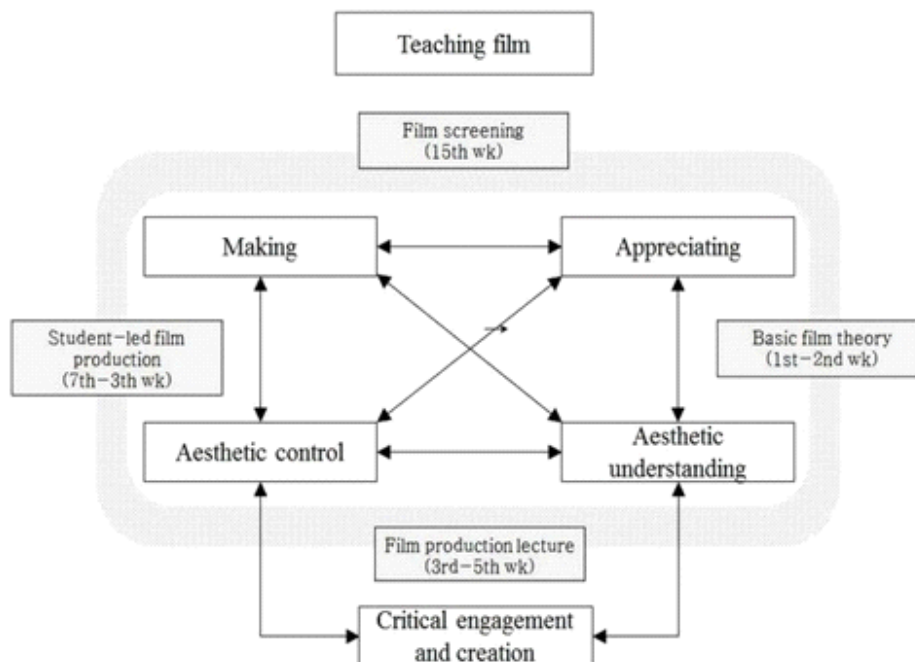
Σε ότι αφορά την διδασκαλία της κινηματογραφικής ταινίας στο σχολείο, υπάρχουν τέσσερις διαστάσεις σύμφωνα με τους Christ & Potter (1998), την γνωστική, την αισθητική, τη συναισθηματική και την πνευματική. Επιπροσθέτως η κινηματογραφική ταινία ακολουθεί γνωστές στους εκπαιδευτικούς κειμενικές λειτουργίες, γεγονός που την καθιστά εύκολη διαδικασία για αυτούς. Πιο συγκεκριμένα μία ταινία διέπεται από:

- τη λειτουργία της καταστατικότητας, δηλαδή το «τι» της ταινίας, το θέμα της,

- τη λειτουργία της πληροφορητικότητας, το «πώς» της ταινίας, το πώς δηλαδή ο σκηνοθέτης παρουσιάζει το «τι» της ταινίας, στοιχεία που έχουν σχέση με τα σκηνικά, τον φωτισμό, τον ήχο κλπ,
- τη λειτουργία της προθετικότητας, το τι θέλει να πει ο δημιουργός της ταινίας,
- τη λειτουργία της διακειμενικότητας, κειμενικά είδη και επίπεδα γλώσσας, γλωσσικά δάνεια, εκφορά-προφορά-χροιά φωνής κλπ και
- τη λειτουργία της αποδεκτότητας, ο θεατής αποδέχεται μια ταινία όταν καταλαβαίνει τις προθέσεις του σκηνοθέτη (Κορκοβέλου, 2008).

Τέλος, οι Anderson & Jefferson (2009) πρότειναν ένα εννοιολογικό πλαίσιο για να εξηγήσουν την χρησιμότητα της δημιουργίας ταινίας στην εκπαίδευση. Σύμφωνα με τους ίδιους, η εκπαίδευση μέσω μιας ταινίας έχει δύο ξεχωριστούς άξονες. Την εκτίμηση και τη δημιουργία.

Εικόνα 1: Οι δύο βασικοί άξονες στην εκπαίδευση μέσω της ταινίας (Anderson & Jefferson, 2009, p.320)

Σε αυτή τη δημιουργική προσέγγιση, στόχευαν και οι εκπαιδευτικοί που πραγματοποίησαν το εν λόγω πρόγραμμα. Για να κατακτήσουν όμως οι εμπλεκόμενοι μαθητές την δημιουργική προσέγγιση, προηγήθηκε η κριτική και η πολιτιστική προσέγγιση, όροι που αναφέρει στο έργο της η Bazalgette (2010). Σύμφωνα με την ερευνήτρια, τα σημερινά παιδιά, ως «αυτόχθονες» του ψηφιακού κόσμου, ξεπερνούν σε μιντιακές γνώσεις τους γονείς, τους δασκάλους και τους καθηγητές τους, εν ολίγοις τους «μετανάστες» του ψηφιακού κόσμου, ενήλικες. Συνεπώς, αυτό που χρειάζονται οι μαθητές είναι να τους δοθούν οι ευκαιρίες να εκφραστούν μέσα από τα Μέσα αυτά. Αν αυτό γίνει χωρίς την παρουσία-υποστήριξη ενός ενήλικου τότε πιθανώς η διαδικασία και το αποτέλεσμα της δημιουργίας να μην βελτιώσει αλλά να χειροτερέψει τον ρόλο τους ως δημιουργών. Για αυτούς τους λόγους η Bazalgette (2010) προτείνει την θεωρία των τριών C (3Cs). Η θεωρία αυτή έχει τρεις δομικούς άξονες:

- Την κριτική προσέγγιση (Critical) η οποία συμβάλλει στην καλλιέργεια των κριτικών δεξιοτήτων μέσα, για παράδειγμα, από την σύγκριση ενός λογοτεχνικού έργου με την μεταφορά του στον κινηματογράφο ή μέσα από την συγκριτική ανάλυση του ίδιου θέματος από διαφορετικούς δημιουργούς.
- Την πολιτιστική προσέγγιση (Cultural) η οποία αφορά στην εξοικείωση και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς του παγκόσμιου κινηματογράφου μέσα από την εκμάθηση της κινηματογραφικής γλώσσας.
- Την δημιουργική προσέγγιση (Creative) κατά την οποία παρατηρούμε την πιο ψυχαγωγική πτυχή της κινηματογραφικής παιδείας στην εκπαίδευση, καθώς είναι η στιγμή κατά την οποία δεν αναλύεται πλέον ο κινηματογράφος αλλά δημιουργείται ένα εντελώς νέο προϊόν από μαθητές δημιουργούς λαμβάνοντας μέρος σε όλα τα στάδια της δημιουργίας μίας ταινίας.

Ταινία μικρού μήκους στην εκπαίδευση

Ως ταινία μικρού μήκους (εφεξής TMM) ορίζεται μία ταινία με διάρκεια μικρότερη των 30 λεπτών (Καλαμπάκας & Κυριακουλάκος, 2015, σ. 20). Όπως πολύ περιγραφικά παρουσιάζεται στο έργο των Σπύρου & Σοφού (2017, σ. 245), η TMM μπορεί να παρομοιαστεί με ένα ποίημα ή ένα διήγημα, τα οποία χαρακτηρίζονται από γλωσσική οικονομία και άρθρωση διαφορετική απ' ένα μυθιστόρημα. Έτσι, η μικρή κλίμακα μιας ταινίας 5, 15 ή 25 λεπτών επιτρέπει, ίσως και επιβάλλει, μια ακραία γλωσσική συμπύκνωση στη γραφή της, που ασκεί μια μοναδική, διαφορετική γοητεία στο θεατή. Επιπλέον, η TMM έχει συγκριτικά χαμηλότερο κόστος παραγωγής και πιο ευέλικτο τρόπο κατασκευής. Όταν η TMM δε, δημιουργείται μέσα σε ένα σχολείο, η οικονομία χρόνου είναι επίσης ένας ιδιαίτερα σημαντικός λόγος προτίμησής της έναντι μιας ταινίας διάρκειας 90 ή 120 λεπτών. Τέλος σύμφωνα με τους Καλαμπάκα & Κυριακουλάκο (2015, σ. 20) μία TMM μπορεί να χρησιμοποιεί τα ίδια εκφραστικά εργαλεία με μία ταινία μεγάλου μήκους αλλά δεν είναι απλώς μία μινιατούρα της, καθώς, σε μια TMM ανοίγονται στον δημιουργό ιδιαίτερες εκφραστικές δυνατότητες και τρόποι ευελιξίας μέσα από ένα ιδιαίτερο κινηματογραφικό είδος: περιέχουν έντονο, γλαφυρό λόγο και πολυσημία, είναι πυκνογραμμένα και πολυ-επίπεδα και ως εκ τούτου ανοιχτά σε ποικίλες ερμηνείες.

Στην εκπαιδευτική διαδικασία η TMM μπορεί να ενταχθεί σε όλα τα προγράμματα που υλοποιούνται σε ένα σχολείο, περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, πολιτιστικά ή αγωγής υγείας όπως εντάχθηκε το πρόγραμμα το οποίο παρουσιάζεται σε αυτή την εργασία. Τέλος η δημιουργία μιας TMM βασίζεται στις αρχές της ομαδοσυνεργατικότητας καθώς από την αρχή μέχρι την ολοκλήρωση της ο μαθητής ή καλύτερα οι επιμέρους ομάδες είναι οι βασικοί λειτουργοί του προγράμματος, αφήνοντας στον καθηγητή τον ρόλο του σκηνοθέτη του τελικού έργου όπως τον ονομάζουν οι Πούλιου & Λυμπούδης (2013, σ. 4)

Μεθοδολογία

Συμμετέχοντες

Οι συμμετέχοντες στο πρόγραμμα για την δημιουργία ταινίας μικρού μήκους ήταν 3 καθηγητές του Γυμνασίου (οι συγγραφείς του άρθρου) και 16 μαθητές οι οποίοι προέρχονται από τις τρεις τάξεις του Γυμνασίου. Αναλυτικότερα:

Πίνακας 1: Συμμετέχοντες ανά τάξη και φύλο

A γυμνασίου	B γυμνασίου	Γ γυμνασίου
9 κορίτσια 4 αγόρια	- 2 αγόρια	1 κορίτσι -

Τεχνικά μέσα

Η προετοιμασία της ταινίας μέχρι τη στιγμή των γυρισμάτων λάμβανε χώρα σε τάξη του σχολείου χρησιμοποιώντας ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τον πίνακα. Για τα γυρίσματα χρησιμοποιήθηκε μία κάμερα και για κάποια παράλληλα γυρίσματα κινητό τηλέφωνο. Σε ότι αφορά την επιμέλεια της ταινίας (την οποία έκανε ο μαθητής Ερμής Ευθυμίου Μούζουρας υπό την επίβλεψη των καθηγητών) χρησιμοποιήθηκε το λογισμικό Camtasia.

Εργαλεία και τεχνικές για την διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας

Για την ποιοτική ανάλυση των δεδομένων μας, χρησιμοποιήθηκαν οι εξής τεχνικές: Ομάδες διαλόγου και εστιασμού: Πρόκειται για μία ενδιάμεση τεχνική όπου τα μέλη της ομάδας καλούνται να συζητήσουν μεταξύ τους αλλά και με τον ερευνητή (τους καθηγητές εν προκειμένω). Επίσης, η παρατήρηση και μελέτη των αλληλεπιδράσεων μεταξύ των μελών του δείγματος την οποία καταγράφει ο ερευνητής είναι εφικτή μέσω αυτής της τεχνικής.

Παρατήρηση: Η τεχνική αυτή μας επέτρεψε να παρατηρήσουμε άμεσα τα μέλη της ομάδας και να καταγράψουμε τις αντιδράσεις τους, τις συμπεριφορές τους καθώς και γεγονότα που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια του προγράμματος. Αυτό που είναι σημαντικό σε αυτή την τεχνική, η οποία προέρχεται από το πεδίο της κοινωνικής ανθρωπολογίας, είναι η μη παρέμβαση εκ μέρους του παρατηρητή στις διαδικασίες που παρακολουθεί. Για αυτό το λόγο προσπάθησαν οι εμπλεκόμενοι εκπαιδευτικοί να τα καταγράψουν χωρίς να επηρεάζουν την συμπεριφορά των μαθητών, όπου ήταν δυνατό.

Ανάλυση διαδικασιών: Ο στόχος της τεχνικής της ανάλυσης διαδικασιών, παρότι αφορά συνήθως σε επιστημονικές εργασίες με διοικητικό προσανατολισμό, φάνηκε χρήσιμη καθώς στόχος ήταν ο εντοπισμός και η αποτύπωση των διαδοχικών ή των συμπληρωματικών ενεργειών που έχουν σαν αποτέλεσμα την παραγωγή μιας ταινίας μικρού μήκους

Ανάλυση

Η διαδικασία της δημιουργίας της ταινίας μικρού μήκους διήρκησε 22 εβδομάδες και υπήρξε μία διαδικασία δημιουργική, πρωτότυπη και εξαιρετικά ευχάριστη για όλους τους εμπλεκόμενους. Οι διαδικασίες καθώς και οι στόχοι και τα αποτελέσματα χρονολογικά είχαν ως εξής:

1η έως 3η Εβδομάδα

Οι τρεις πρώτες εβδομάδες αφιερώθηκαν στην θεωρητική προσέγγιση της έννοιας «ταινία» με εισαγωγή μίας κατηγοριοποίησης των ταινιών και την εκτίμηση μέσα από

τον διάλογο των διάφορων ειδών ταινιών. Σε αυτές τις πρώτες εβδομάδες προσέγγισαν οι εμπλεκόμενοι καθηγητές την κριτική και πολιτιστική διάσταση του κινηματογράφου σύμφωνα με την θεωρία των τριών C (3Cs) της Bazalgette (2010). Το μαθησιακό αποτέλεσμα των πρώτων εβδομάδων ήταν η ιστορική αναδρομή της ταινίας, η αποσαφήνιση των ειδών ταινιών και η αναζήτηση κοινωνικών και πολιτιστικών συνειρμών στα διάφορα είδη ταινιών.

4^η & 5^η Εβδομάδα

Οι δύο επόμενες εβδομάδες είχαν ως σκοπό την μελέτη για την δημιουργία μιας TMM. Για αυτό το λόγο έγινε καταγραφή ενός αρχικού πλάνου που θα οδηγούσε στην πραγματοποίηση της ταινίας. Τα μαθησιακά αποτελέσματα των δύο αυτών εβδομάδων συνοψίζονται στην ταξινόμηση των εργασιών σε χρονολογική σειρά από τα μέλη της ομάδας, την ανάθεση των εργασιών σε όλους τους εμπλεκόμενους ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους, τις επιθυμίες τους και τις δεξιότητες τους.

6^η έως 8^η Εβδομάδα

Οι επόμενες εβδομάδες ήταν ιδιαίτερα δημιουργικές καθώς ο σκοπός τους ήταν η δημιουργία του σεναρίου. Αυτές τις τρεις εβδομάδες, επομένως, η ομάδα συζήτησε πολύ, συνεργάστηκε στενά, συμφώνησε και διαφώνησε πολλές φορές. Ο εκπαιδευτικός στόχος ήταν η αναζήτηση όλων των θεμάτων που απασχολούσαν τους μαθητές- μέλη της ομάδας ούτως ώστε να καταλήξουν στην κεντρική ιδέα της ταινίας. Όπως ήδη αναφέρθηκε, κατά την Ανδριοπούλου (2010) οι ταινίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν σαν παροχείς περιεχομένου με σκοπό την διαμόρφωση της κριτικής σκέψης στους ανήλικους μαθητές μας. Τα μαθησιακά αποτελέσματα αυτής της διαδικασίας ήταν πολλαπλά καθώς έγινε καταγραφή ιδεών των μαθητών για το θέμα της ταινίας μέσω της τεχνικής του καταγισμού ιδεών, συζήτηση επάνω στα προτεινόμενα θέματα μέσω της ομαδοσυνεργατικότητας και τέλος έγινε διαχωρισμός μαθητών σε ομάδες ανάλογα με τα θέματα που προτείνανε με σκοπό την δημιουργία μιας ιδέας που θα ήταν η αρχή του σεναρίου της ταινίας αφού προηγηθεί μια εβδομάδα αναζήτησης πληροφοριών και ανταλλαγής απόψεων στις επιμέρους ομάδες. Το τελικό στάδιο αυτών των τριών παραγωγικών εβδομάδων ήταν η παρουσίαση των ιδεών για τα θέματα της ταινίας και επιλογή από όλη την ομάδα για το τελικό θέμα που θα πραγματεύεται η ταινία.

9^η & 10^η Εβδομάδα

Οι δύο επόμενες εβδομάδες ήταν αφιερωμένες στη συγγραφή του σεναρίου. Η ομάδα, στην οποία είχε ανατεθεί η συγγραφή του σεναρίου, εργάστηκε με σκοπό την δημιουργία και την παρουσίαση του σεναρίου στην υπόλοιπη ομάδα. Έγινε μία ανάγνωσή του ούτως ώστε να οπτικοποιηθεί στα μάτια των μελών το σενάριο και να εντοπιστούν τυχόν αστοχίες. Έγινε συζήτηση σχετικά με τις λειτουργίες μίας ταινίας (καταστατικότητα, πληροφορητικότητα, προθετικότητα, διακειμενικότητα, αποδεκτότητα) σύμφωνα με την έρευνα της Κορκοβέλου (2008) ώστε να γίνει σωστά η συγγραφή του σεναρίου. Μετά την συγγραφή και παρουσίαση του σεναρίου, έγιναν προτάσεις και εισηγήσεις από το σύνολο της ομάδας (μαθητών-καθηγητών) για να επιλεγεί το τελικό σενάριο. Το τελικό σενάριο πραγματεύεται το bullying και έχει τίτλο «Το μυστήριο του Νικ».

“Σε μία τάξη της εποχής μας, μία φιλόλογος αναθέτει στους μαθητές να κάνουν μία εργασία χρησιμοποιώντας την βιβλιοθήκη του σχολείου και όχι το Ίντερνετ. Μια ομάδα 5 συμμαθητών ανακαλύπτουν στην βιβλιοθήκη του σχολείου ένα σημείωμα γεμάτο αγωνία από μία μαθήτριά, την Τζένη, από την δεκαετία του ‘90. Με μία γρήγορη αναζήτηση στον Ίντερνετ, τα 5 παιδιά μαθαίνουν ότι η κοπέλα που έγραψε το σημείωμα ήταν η μόνη επιζήσασα από ένα άλυτο έγκλημα της δεκαετίας εκείνης. Οι μαθητές αποφασίζουν να την αναζητήσουν και να της μιλήσουν. Όταν την βρίσκουν, τους εξιστορεί τα γεγονότα εκείνης της εποχής. Πίσω λοιπόν στην δεκαετία του ‘90 βλέπουμε μία παρέα φίλων που βρίσκονται στην ίδια βιβλιοθήκη. Ένας - ένας οι μαθητές εξαφανίζονται και η μόνη που την ‘γλιτώνει’ είναι αυτή η κοπέλα που άφησε το σημείωμα, αφού είχε δει ένα παράξενο αγόρι, τον Νικ. Ύστερα από αναζητήσεις και την συζήτηση μεταξύ τους ανακαλύπτουν ότι ο Νικ ήταν μαθητής του σχολείου την δεκαετία του ‘70, όταν το σχολείο του ήταν ένα Γυμνάσιο αρρένων. Εκεί βλέπουμε πως ο Νικ ήταν το θύμα μίας φάρσας συμμαθητών του, η οποία κατέληξε στο θάνατό του. Στο τέλος της ταινίας αποκαλύπτεται πως όλοι συνδέονται μεταξύ τους και αποδίδεται δικαιοσύνη στο έγκλημα.”

11^η έως 13^η Εβδομάδα

Φτάνοντας στο πρακτικό στάδιο της ταινίας μικρού μήκους, οι εκπαιδευτικοί στόχοι ήταν η απόδοση των ρόλων στα μέλη της ομάδας και η δημιουργία του χρονοδιαγράμματος των γυρισμάτων. Σε αυτό το σημείο κρίθηκε απαραίτητη η πιο ενεργητική εμπλοκή των καθηγητών: οι μαθητές εκδήλωσαν ενδιαφέρον για τους ρόλους της ταινίας αλλά ύστερα από την ανάγνωση των ρόλων οι τρεις καθηγητές μοίρασαν στον κάθε μαθητή το ρόλο, προσπαθώντας να μην αποθαρρύνουν κανέναν τους, καθώς η πλειοψηφία ήθελε να πάρει τους πρωταγωνιστικούς ρόλους. Έπειτα, η ομάδα προχώρησε στην δημιουργία χρονοδιαγράμματος της σειράς κατά την οποία θα έπρεπε να γυριστούν οι σκηνές και στην προεργασία των κουστουμιών από την αντίστοιχη ομάδα. Εδώ είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι οι επιμέρους ομάδες έκαναν εξαιρετική δουλειά σε ότι αφορά το χρονοδιάγραμμα όπου έβαλαν σε σειρά τις σκηνές ανάλογα με την εποχή που υποτίθεται ότι λαμβάνουν χώρα αλλά και η ομάδα των κουστουμιών έκανε αναζήτηση στον Ίντερνετ και ρώτησαν τους γονείς τους ή τους καθηγητές για να συγκεντρώσουν όλες τις πληροφορίες σε σχέση με τα κουστούμια της κάθε εποχής (η ταινία όπως ήδη αναφέρθηκε γυριζόταν σε τρεις διαφορετικές περιόδους, την δεκαετία του ‘70, του ‘90 και σήμερα).

14^η έως 19^η Εβδομάδα

Στις επόμενες 6 εβδομάδες, η ομάδα είχε σαν στόχο τα γυρίσματα των σκηνών υπό την σκηνοθεσία των καθηγητών του προγράμματος. Συνεπώς, έγιναν τα γυρίσματα των σκηνών υπό την καθοδήγηση και ανατροφοδότηση των εκπαιδευτικών με σκοπό την καλύτερη απόδοση και ενσάρκωση των ρόλων από τους «μικρούς» ηθοποιούς. Αυτές οι 6 εβδομάδες ήταν οι πλέον απαιτητικές, χρονοβόρες αλλά και διασκεδαστικές του προγράμματος.

20^η & 21^η Εβδομάδα

Μετά την ολοκλήρωση των γυρισμάτων, ακολούθησε η επεξεργασία και επιμέλεια της ταινίας. Προηγήθηκε η παρουσίαση και κατανόηση επεξεργασίας βίντεο από τον

καθηγητή πληροφορικής στους μαθητές με σκοπό την επεξεργασία των σκηνών για την δημιουργία της ταινίας μικρού μήκους.

22^η Εβδομάδα

Η ταινία μικρού μήκους έχει πλέον ολοκληρωθεί και ο εκπαιδευτικός στόχος την τελευταία εβδομάδα είναι η παρουσίαση της ταινίας στα μέλη της ομάδας αλλά και η διάχυση του τελικού αποτελέσματος, στο υπόλοιπο σχολείο αλλά και εκτός σχολείου. Πιο συγκεκριμένα έγινε μια συζήτηση εφ' όλης της ύλης σε σχέση με τα διαφορά στάδια της ταινίας μικρού μήκους, έγινε κριτική αυτοαξιολόγηση και ανατροφοδότηση σε σχέση με το τελικό αποτέλεσμα και η ταινία παρουσιάστηκε στο σχολείο αλλά και στο ευρύτερο κοινό με την συμμετοχή της σε διαγωνισμούς ταινιών μικρού μήκους.

Συζήτηση

Ολοκληρώνοντας τα γυρίσματα και την επεξεργασία της ταινίας, η διαπίστωση και μόνο πως θα μπορούσε άμεσα να προβληθεί ήταν αρκετή για να κυριαρχήσει στην ομάδα το αίσθημα της βαθιάς ικανοποίησης που αισθάνεται ο κάθε δημιουργός όταν προσφέρει το έργο του έτοιμο προς ακρόαση και προβληματισμό στο κινηματογραφικό κοινό. Ωστόσο όμως, από την όλη διαδικασία προέκυψαν επιπλέον για κάθε μέλος της ομάδας, μαθητές και καθηγητές, πολλαπλά παιδαγωγικά οφέλη σε ατομικό, κοινωνικό και εκπαιδευτικό επίπεδο.

Οφέλη για τον μαθητή ως άτομο

Σε ατομικό επίπεδο τα οφέλη που αποκόμισαν οι μαθητές οι οποίοι πήραν μέρος στο πρόγραμμα ήταν πολλαπλά και πολυεπίπεδα. Παρατηρώντας άλλες TMM, οι οποίες μελετήθηκαν πριν ξεκινήσει η δημιουργία της δικής τους ταινίας, ενεργοποιήθηκε η αισθητηριακή μάθηση και φυσικά ενδυναμώθηκε η κριτική σκέψη των μαθητών. Επιπροσθέτως σύμφωνα με τις Παππα & Μούκα (2015) επιτεύχθηκε σε αρκετά ικανοποιητικό βαθμό ο οπτικός εγγραματισμός των μαθητών. Εξοικειώθηκαν με διερευνητικές μεθόδους, καθώς χρειάστηκε να μελετήσουν τις συνθήκες ζωής των συνομηλίκων τους στις δεκαετίες του '90 και του 70'. Καλλιεργήθηκε η δημιουργικότητά τους και η φαντασία τους και απέκτησαν την ικανότητα να κατανοούν την πραγματικότητα της ζωής με νέους τρόπους.

Κατά τη διάρκεια της συγγραφής του σεναρίου απέκτησαν ή έβαλαν σε εφαρμογή ήδη υπάρχουσες δεξιότητες σε σχέση με την χρήση της ελληνικής γλώσσας. Αφού οι μαθητές έγραψαν το σενάριο, έγινε ανάγνωση του στην τάξη για να εξακριβωθεί ο χρόνος που θα χρειαστεί. Τότε έγινε αντιληπτό ότι ξεπερνούσε κατά πολύ το χρονικό όριο που έχει τεθεί από την ομάδα. Ακολούθησε λοιπόν μία διαδικασία κατά την οποία οι μαθητές εξασκήθηκαν στην χρήση συμπυκνωμένου λόγου, γλωσσικής οικονομίας και άρθρωσης διαφορετικής από ένα μυθιστόρημα όπως παρουσίασαν οι Σπύρου & Σοφός (2017)

Μία άλλη πτυχή αποτελεί και η ανακάλυψη ταλέντων και καινούριων δεξιοτήτων. Στην αρχή του προγράμματος οι μαθητές θεώρησαν ότι θα έχουν όλοι τον ρόλο του ηθοποιού. Αυτό συνέβη τελικά καθώς πήραν μέρος όλοι οι εμπλεκόμενοι μαθητές (σε μία περίπτωση μαθήτριας που ήταν επιφυλακτική, δημιουργήθηκε από την ομάδα ένας μικρός ρόλος τον οποίο δέχτηκε να ενσαρκώσει) αλλά εκτός από ηθοποιούς, ανάλογα

με τα ενδιαφέροντα τους πήραν μέρος και σε υπό-ομάδες οι οποίες ανέλαβαν ρόλους ενδυματολόγων, σκηνογράφων, μοντέρ, μακιγιέρ.

Τέλος, ένα πολύ σημαντικό όφελος ήταν ότι μέσα από αυτή την κινηματογραφική παιδεία που αποκόμισαν, τους δόθηκε η δυνατότητα να μάθουν να διαβάζουν πίσω από τις γραμμές, να εντοπίζουν τα κρυφά μηνύματα, την σημειολογία των πραγμάτων και των λόγων ούτως ώστε να αντιλαμβάνονται εκτός από τις «ρητές» παραδοχές και τις άρρητες ιδεολογικές συμβάσεις που υπολανθάνουν στις κινηματογραφικές ταινίες (Κορκοβέλου, 2008).

Οφέλη για τον μαθητή ως κοινωνικό ον

Θετικές όμως επιρροές δέχτηκαν οι μαθητές και στην κοινωνική τους διάσταση. Αρχικά βίωσαν συναισθήματα ασυνήθιστα, γεγονός που οδήγησε στην ανάπτυξη της ενσυναίσθησης και της κατανόησης συμπεριφορών μακρινών από τον δικό τους χαρακτήρα. Λόγου χάριν, ο μαθητής ο οποίος ενσάρκωσε τον ρόλο του θύτη (η ταινία αφορούσε όπως έχει ήδη αναφερθεί στον σχολικό εκφοβισμό) αρχικά δεν τον ήθελε, καθώς όταν ήταν δημοτικό υπήρξε θύμα ο ίδιος. Με την βοήθεια όμως της ομάδας αλλά και την επιθυμία του να δοκιμάσει έναν κόντρα-ρόλο στο τέλος το αποδέχτηκε και το αποτέλεσμα ήταν εντυπωσιακό.

Επιπροσθέτως, μαθητές ντροπαλοί νίκησαν το φόβο της έκθεσης στο κοινό. Σε αυτό μία ταινία βοηθάει πολύ περισσότερο από ένα θεατρικό έργο, με την έννοια ότι στην ταινία ο «ηθοποιός» γνωρίζει ότι μπορεί να γυρίσει μία σκηνή πολλές φορές μέχρι την επίτευξη του επιθυμητού αποτελέσματος. Αυτή η ασφάλεια του λάθους, βοηθάει τους μαθητές στο να ξεπεράσουν αυτό τον φόβο.

Ως κοινωνικά όντα ανακάλυψαν ότι ο κινηματογράφος είναι φορέας των τάσεων της κάθε εποχής, των προοδευτικών και των συντηρητικών. Κατά τη διάρκεια σύλληψης της ιδέας που θα ήταν η βάση του σεναρίου, οι μαθητές εκφράστηκαν ελεύθερα και συζητήθηκαν πολλά θέματα εκ των οποίων κάποια δεν άρμοζαν στην ηλικία τους ή στην εποχή. Είναι γεγονός ότι μία ταινία είναι και ένα μέσο μαζικής ενημέρωσης. Βεβαίως δεν μεταφέρει την πραγματικότητα με την αντικειμενικότητα και την λεπτομέρεια του δημοσιογραφικού φακού, αλλά μέσα από το υποκειμενικό πρίσμα του δημιουργού και την προσαρμογή στις ανάγκες του κοινού. Υπό αυτές τις προϋποθέσεις συζητήθηκαν και έγιναν αποδεκτά ή απορριπτέα θέματα που πρότειναν οι ομάδες.

Ένα ακόμα όφελος της δημιουργίας TMM ήταν η κατανόηση της σημασίας χρήσης λεκτικών αλλά και μη-λεκτικών μέσων. Οι «ηθοποιοί» κλήθηκαν να εξασκηθούν σε εκφράσεις του προσώπου, σε χειρονομίες μπροστά σε καθρέφτη, εξασκώντας με αυτό τον τρόπο τα συναισθήματα που έπρεπε να φαίνονται μπροστά στην κάμερα.

Μετά την ολοκλήρωση της ταινίας και κατά την περίοδο διάχυσής της στο κοινό (σχολείο, γονείς, ευρύτερο κοινό μέσω της συμμετοχής σε διαγωνισμούς) οι μαθητές κλήθηκαν να διαχειριστούν τα θετικά αλλά κυρίως τα αρνητικά σχόλια. Τα λάθη όταν μαθαίνουμε κάτι καινούριο είναι αναπόφευκτα και μάλιστα ιδιαίτερα βοηθητικά γιατί δείχνουν που πρέπει να εστιάσουμε την προσοχή μας για να τα διορθώσουμε. Όμως τις περισσότερες φορές οι μαθητές δεν αντιλαμβάνονται τα λάθη σαν ένα πολύτιμο εργαλείο που θα τα οδηγήσει στη μάθηση, αλλά σαν κάτι που προκαλεί ντροπή. Αυτό συμβαίνει γιατί δεν μπορούν να σκεφτούν το λάθος λογικά, αλλά το σκέφτονται συναισθηματικά. Κατά τη διάρκεια λοιπόν της ανατροφοδότησης αλλά και της

αξιολόγησης οι καθηγητές εξήγησαν στους μαθητές πως ακόμα κι αν δεν τα καταφέρουν σε κάτι τόσο καλά, είναι απόλυτα φυσιολογικό και αυτό που μετράει για αυτούς είναι η προσπάθεια, η ενασχόληση και η συμμετοχή. Εστίασαν λοιπόν την προσοχή τους στον τρόπο που δούλεψαν και συζήτησαν εναλλακτικές μεθόδους. Το σημείο στο οποίο έδωσαν έμφαση οι εμπλεκόμενοι καθηγητές ήταν ότι πέρα από κάποια απαραίτητα στάδια που παρενέβησαν οι εκπαιδευτικοί, η δημιουργία της TMM ήταν προϊόν των ίδιων των μαθητών. Ένα αποτέλεσμα ερασιτεχνικό αλλά υπέροχο.

Τέλος, το πιο εντυπωσιακό αποτέλεσμα είχε να κάνει με την κοινωνικοποίηση των μαθητών ειδικά αυτών που θα χαρακτηρίζονταν «αδύναμοι» ή δύσκολα προσαρμοστικοί στο σχολείο. Η δημιουργία ταινίας προϋποθέτει διάφορα στάδια σχεδιασμού και υλοποίησης εργασιών όπου οι μαθητές συνεργάστηκαν εξαιρετικά και υποστήριξαν με πάθος τις επιλογές τους. Κατά την διάρκεια του προγράμματος διεξήχθησαν και κάποια παιχνίδια ενδυνάμωσης της ομάδας τα οποία είχαν εξαιρετικά αποτελέσματα. Ένας μαθητής ο οποίος χαρακτηρίζεται από ζωντάνια, ζωηράδα και πολυλογία, κάποιες στιγμές του προγράμματος έκανε φασαρία και έκοβε την ροή του προγράμματος με αποτέλεσμα να προκαλεί την αντίδραση των υπολοίπων. Κατά τη διάρκεια λοιπόν ενός παιχνιδιού ενδυνάμωσης των δεσμών της ομάδας, οι μαθητές καλούνταν να μιλήσουν για τον εαυτό τους και να μοιραστούν με την ομάδα ένα θετικό και ένα αρνητικό στοιχείο του χαρακτήρα τους. Ο εν λόγω μαθητής ανέφερε ως αρνητικό ότι ο χαρακτήρας του κουράζει τους ανθρώπους γύρω του. Αυτή η στιγμή ήταν πολύ σημαντική για την ομάδα αλλά και για τον ίδιο καθώς ύστερα από αυτή την παραδοχή, ένιωσε και η ομάδα ότι πρέπει να τον βοηθήσει να περιορίσει αυτό το αρνητικό χαρακτηριστικό.

Παρατηρώντας τα οφέλη που ακομόμισαν οι μαθητές από αυτό το πρόγραμμα γίνεται σαφές ότι οι τέσσερις διαστάσεις της διδασκαλίας μίας ταινίας στο σχολείο όπως αναφέρονται από τους Christ & Potter (1998), η γνωστική, η αισθηματική, η συναισθηματική και η πνευματική αναδειχτηκαν.

Οφέλη για τον καθηγητή

Όπως αναφέρθηκε στα δύο προηγούμενα υποκεφάλαια, τα οφέλη για τους μαθητές ήταν ιδιαίτερα σημαντικά. Όμως και οι εμπλεκόμενοι καθηγητές επωφελήθηκαν σε μεγάλο βαθμό από αυτό το πρόγραμμα. Οι δεσμοί μεταξύ των καθηγητών και των μαθητών ενδυναμώθηκαν. Κατά τη διάρκεια της δημιουργία της ταινίας, η ομάδα (καθηγητές και μαθητές) συνδέθηκαν με τρόπο που η ώρα του μαθήματος, είτε λόγω της πίεσης της ύλης είτε λόγω της συστολής των μαθητών να εκφραστούν στην τάξη, δεν επιτρέπει. Δημιουργήθηκαν δεσμοί μεταξύ των μαθητών αλλά και μία οικειότητα με τους καθηγητές, κάνοντας με αυτό τον τρόπο το σχολείο όχι μόνο χώρο μάθησης αλλά και έναν χώρο ασφαλή να εκφραστούν και να δημιουργήσουν με ελευθερία.

Επιπλέον μια TMM είναι ένα ισχυρό εργαλείο στα χέρια ενός εκπαιδευτικού καθώς είναι ένας τρόπος διδασκαλίας, ψυχαγωγίας και ενημέρωσης. Οι μαθητές τείνουν να αποκτούν γνώσεις σχετικές με το θέμα της ταινίας. Συνεπώς ο εκπαιδευτικός μπορεί να παρακινήσει τους μαθητές να προβληματιστούν και να ενημερωθούν επάνω σε οποιοδήποτε θέμα αφορά την ειδικότητα του, μέσω της δημιουργίας ταινίας.

Τέλος, μαζί με τον τεχνολογικό εγγραμματισμό των μαθητών, φυσικά επιτυγχάνεται και ο εγγραμματισμός των καθηγητών. Στο στάδιο επιμέλειας της ταινίας και αφού ο

καθηγητής πληροφορικής καθοδήγησε τον μαθητή που την είχε αναλάβει, η εμπλεκόμενη καθηγήτρια που επέβλεπε την επιμέλεια, πήρε πληροφορίες και απέκτησε δεξιότητες ψηφιακές, όπως είναι η μουσική επένδυση μια ταινίας, η τοποθέτηση φίλτρου σε εικόνα για την μεταφορά σε άλλη εποχή κ.α.

Ο κινηματογράφος είναι μια δημοφιλής τέχνη και ο σκοπός του είναι η προβολή μιας δημιουργίας στο κοινό. Στόχος αυτού του προγράμματος ήταν η δημιουργία μιας TMM αλλά είχε και σαν σκοπό την δημοσιοποίηση του έργου και την προβολή του στο κοινό. Τα οφέλη όπως παρουσιάστηκαν στην συζήτηση ήταν πολλαπλά και αφορούσαν και τους μαθητές σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο αλλά και τους εμπλεκόμενους καθηγητές (τους συγγραφείς αυτού του άρθρου).

Οι μαθητές ανακάλυψαν δεξιότητες και ταλέντα, διασκέδασαν, πειραματιστήκαν, προβληματίστηκαν, αποκωδικοποίησαν μηνύματα, συνέκριναν απόψεις, συνεργάστηκαν με άλλους μαθητές που υπό άλλες συνθήκες πιθανώς να μην έλεγαν ούτε «καλημέρα» στο προαύλιο (για παράδειγμα, συνήθως ένας μαθητής της Γ' Γυμνασίου δεν χαιρετάει ποτέ έναν μαθητή της Α'), αστειεύτηκαν, κοινωνικοποιήθηκαν, πέρασαν καλά και εν τέλει έγιναν μια παρέα που πέρασε δημιουργικά και ευχάριστα κάποιες ώρες της χρονιάς αυτής μαθαίνοντας παράλληλα. Το πλέον εντυπωσιακό όμως όφελος αυτής της δημιουργίας ήταν η αίσθηση ολοκλήρωσης και μοιράσματος με τους συμμαθητές τους, τους καθηγητές του σχολείου τους, τους γονείς τους ενός έργου το οποίο απαιτούσε χρόνο, προσπάθεια και υπομονή. Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφερθεί ότι πολύ σημαντική ήταν και η προθυμία των γονιών των μαθητών να βοηθήσουν όπου μπορούσαν στην δημιουργία αυτής της ταινίας, είτε με το να φέρνουν τα παιδιά τους στο σχολείο ώρες εκτός σχολικού ωραρίου, είτε αναζητώντας ρούχα προηγούμενων δεκαετιών για τα κοστούμια του έργου, είτε με την θετική τους προδιάθεση σε ένα εγχείρημα που για τα περισσότερα παιδιά, αν όχι για όλα, ήταν η πρώτη φορά. Αυτό αποδεικνύει ότι η συνεργασία σχολείου-οικογένειας είναι απαραίτητη και μπορεί να οδηγήσει σε πολύ ευχάριστα μονοπάτια των μαθητή.

Τέλος, η δημιουργία μιας TMM είναι ένα εργαλείο εξαιρετικά δυνατό στα χέρια ενός εκπαιδευτικού αλλά και πολύ ευέλικτο. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί από όλα τα γνωστικά αντικείμενα αφού η δημιουργία μιας TMM απαιτεί γλωσσικές δεξιότητες όπως την συγγραφή κειμένων, συγγραφή σεναρίου, χρήση συμπυκνωμένης γλώσσας, μαθητικές δεξιότητες, γεωμετρία, μαθητικούς υπολογισμούς, δημιουργία χρονοδιαγράμματος, αλλά και μουσική ή εικαστική έκφραση μέσα από την μουσική επένδυση του έργου ή την κατασκευή σκηνικών και κοστούμιών. Μια TMM μπορεί να λειτουργήσει σαν κανάλι διάδοσης μηνυμάτων ιδεολογικών, πολιτιστικών, κοινωνικών. Η πρόσληψη αυτών των μηνυμάτων μπορεί τελικά να προσφέρει στον μαθητή την κοινωνική και αισθητική αυτόρκεια ούτως ώστε να μπορεί να κατανοήσει τον κόσμο γύρω, έναν κόσμο δύσκολο, περίπλοκο και απαιτητικό. Για αυτούς τους λόγους, η εισαγωγή της κινηματογραφικής παιδείας στο σχολείο κρίνεται απαραίτητη.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Anderson, M., Jefferson, M. (2009). *Teaching the Screen: Film Education for Generation*. Next Crows Nest, Australia: Allen & Unwin.

- Ανδριοπούλου, Ε. (2010). Η Κινηματογραφική Παιδεία στην Εκπαίδευση. *Συχνότητες (ΙΟΜ)*, 10, 15-20.
- Bazalgette, C. (2010). *Teaching media in primary schools*. London: Sage.
- Christ, W., Potter, W. (1998). Media Literacy, media education and academy. *Journal of Communication*, 48 (1), 5-15.
- Καλαμπάκας, Β., Κυριακούλάκος, Π. (2015). *Η οπτικοακουστική κατασκευή*. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Συγγράμματα και Βοηθήματα.
- Κορκοβέλου, Α. (2008). Η προβολή της κινηματογραφικής ταινίας στη μικρή οθόνη και η πρόσληψή της από τους μαθητές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, *Πρακτικά 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου «Παιδί και Τηλεόραση»*, Σέρρες, Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Σερρών. Ανάπτυξη ψηφιακών φωτο-ιστοριών, η διδακτική τους σημασία και μελλοντικοί εκπαιδευτικοί
- Παπτά, Α., & Μούκα, Ε. (2015). Παραγωγή διδακτικού υλικού για την ανάπτυξη του κριτικού οπτικού εγγραμματισμού στο μάθημα της Ιστορίας της Γ΄ Δημοτικού. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 1131-1142.
- Πλειός, Γ. (2005). *Πολιτισμός της εικόνας και εκπαίδευση*, Αθήνα: Πολύτροπον.
- Πούλιος, Ι., Λυμπούδης, Α. (2013), *Κινηματογραφική αγωγή: Δημιουργώντας στην τάξη μια ταινία μικρού μήκους*. Υποστηρικτικό υλικό για τη δημιουργία ταινίας μικρού μήκους. Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Σερρών. Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.
- Πούλιος, Ι., Κρυστάλλης, Χ., Δημητροπούλου, Δ., Ευαγγελινού Χ. (2017) Η αξιοποίηση του κινηματογράφου στο μάθημα της φυσικής αγωγής στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. *Θέματα επιστημών και τεχνολογίας στην εκπαίδευση*, 10(2-3), 135-152.
- Philpot, T., Hall, R., Hubing, N., Flori, R. (2005). Using games to teach statics calculation procedures: Application and assessment. *Computer applications in engineering education*, 13, 222-232.
- Σπηλιωτοπούλου, Β., Μπακόπουλος, Ν., Νικολός, Δ. (2010) Ανάπτυξη ψηφιακών φωτο-ιστοριών, η διδακτική τους σημασία και μελλοντικοί εκπαιδευτικοί. Στα Β. Κολτσάκης, Γ. Σαλονικίδης, Μ. Δοδόντης, (επιμ.) *Πρακτικά του 2ου Πανελληνίου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου Ημαθίας «Ψηφιακές και Διαδικτυακές Εφαρμογές στην Εκπαίδευση»*, 1545-1557.
- Σπύρου, Σ., & Σοφός, Α. (2017). Εκπαιδευτικές ταινίες μικρού μήκους – παραγωγή κι αξιοποίηση. *9th International Conference in Open & Distance Learning -November 2017, Athens, Greece – proceedings section B : applications, experiences, good practices, descriptions and outlines, educational activities, issues for dialog and discussion*. 240-251